

Riigikogu põhiseaduskomisjoni istungi protokoll nr 118

Eesti, videosilla vahendusel

Teisipäev, 15. veebruar 2022

Algus 14.00, lõpp 16.05

Juhataja: Toomas Kivimägi (esimees)

Protokollijad: Sten-Kristjan Nurk (konsultant), Silja Tammeorg (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Igor Kravtšenko (Tõnis Mölderi asendusliige), Oudekki Loone, Anti Poolamets (Kalle Grünthali asendusliige), Paul Puustusmaa, Urmas Reinsalu, Marko Torm, Mart Vörklaev

Komisjoni ametnikud: Erle Enneveer (nõunik-sekretariaadijuhataja), Karin Tuulik (nõunik), Helin Leichter (nõunik)

Puudus: Lauri Läänemets

Kutsutud: Rahandusministeeriumi kohalike omavalitsuste poliitika osakonna juhataja Mart Uusjärv ja õigusnõunik Olivia Taluste (1. päevakorrapunkt); Justiitsministeeriumi avaliku õiguse talituse nõunikud Mariko Jõeorg-Jurtšenko ja Siiri Aulik; sama ministeeriumi õiguspoliitika osakonna nõunik Henrik Trasberg; Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kaubanduse ja teenuste talituse nõunikud Maarja Mere ning Kristina Jerjomina, sama ministeeriumi ettevõtlus- ja tarbimiskeskonna osakonna välismajanduse valdkonna juht Marie Allikmaa (2. päevakorrapunkt); pöördujate kontaktisik Kenno Põltsam (3. päevakorrapunkt); Riigikogu Kantselei avalike suhete osakonna kommunikatsioonijuht Epp-Mare Kukemelk

Päevakord:

1. Isamaa fraktsiooni algatatud kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (498 SE) ettevalmistamine esimeseks lugemiseks
2. ELAKile arvamuse andmine: Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse „Poliitreklaami läbipaistvuse ja suunamise kohta“ eelnõu kohta
3. Kenno Põltsami algatatud kollektiivse pöördumise „Umbusaldame peaminister Kaja Kallast“ arutelu jätkamine
4. Info ja muud küsimused

1. Isamaa fraktsiooni algatatud kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (498 SE) ettevalmistamine esimeseks lugemiseks

Urmas Reinsalu tutvustas komisjonile kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (498 SE) ning selgitas, et eelnõu eesmärk on kehtestada olukord, kus kohaliku omavalitsuse (KOV) volikogu ei saaks sama koosseisu volikogu esimeeste, aseesimeeste, linnapeade ja vallavanemate ning -valitsuse liikmete palku suurendada. Kõnealused palgad

peaks kehtestama eelmine volikogu koosseis. U. Reinsalu märkis, et viimaste KOV volikogude valimiste järel tekkis olukord, kus avalikkusele jäi mulje, et volikogud tegelesid esimesena kõige tähtsama küsimusena oma palkade teemaga. Eelnõu tagaks nii tegeliku kui ka näilise huvide konflikti lahendamise ning tagaks KOV-ide autoriteeti. Lisaks oleks juba enne valimisi teada palgatase, mille pinnalt kohalikud inimesed kohaliku omavalitsuse täidesaatvat või seadusandlikku võimu teostama läheksid.

Olivia Taluste selgitas, et Vabariigi Valitsus arutas eelnõu (498 SE) k.a 6. jaanuari istungil ning otsustas eelnõu mitte toetada. Peamine eelnõu mittetoetamise põhjus on asjaolu, et eelnõu riivab ülemääraselt KOV enesekorraldusõigust. Eelnõu seletuskirjas puudub igasugune selgitus, kuidas on kavandatud muudatus kooskõlas Euroopa kohaliku omavalitsuse hartas (EKOH) ja Eesti põhiseaduses sätestatud KOV-ide enesekorraldusõiguse põhimõttega, mis on üks KOV-ide toimimise garantiisid. EKOH näeb ette, et KOV-ide sisemise töökorralduse küsimused, sh palgatingimused, on KOV-ide enesekorraldusõigus. Eelnõu seletuskirjas ei olnud kirjas ka ühtegi selget legitiimset eesmärki, mis peaks olema KOV-ide enesekorraldusõiguse riive põhjenduseks. See, et eelnõu algatajad ei pea õigeks, et uus valitud volikogu arutab ja otsustab enda valitavate volikogu esimeeste, aseesimeeste, linnapeade ja vallavanemate ning valitsuse liikmete palkade suurendamist, ei anna veel alust KOV juhtide tasude määramist eelnõus esitatud kujul reguleerida.

O. Taluste märkis, et lisaks tekib küsimus, kas eelnõus ette nähtud kitsendamine on põhjendatud. Kas saab tingimata asuda järeldusele, et KOV-ide palgatõusud oleks liiga suured ja mittepõhjendatud. Haldusreformi käigus tegevust alustanud uute KOV-ide puhul võis vastupidi olla probleemiks see, et 2017. aastal KOV juhtide tasude kehtestamisel ei suudetud adekvaatselt hinnata KOV juhtide kohustuste mahtu nn territooriumilt olulisemalt suuremates KOV-ides ehk senised tasud võisid olla KOV juhtide ülesannete kvaliteetseks täitmiseks vähemotiveerivad ja ebapiisavad. Kui volikogu paneb ette paika järgmise koosseisu vallavanema, linnapea ja palgaliste valitsuse liikmete töötasud, siis see võib võtta võimaluse leida tööturul häid ja konkurentsivõimelisi kandidaate. Samuti, kui töötasud pannakse paika, siis see ei võimalda edaspidi teha ümberkorraldusi valla- või linnavalitsuse ülesannete täitmisel. Eelnõus toodud regulatsioon on liiga jäik ja ei võimalda paindlikkust.

O. Taluste tõi välja, et Vabariigi Valitsuse arvates võiks palkade osas tulevikus olla pigem poliitiline tava, mis näeb ette, et reeglina kinnitatakse KOV juhtide töötasud ette ära eelmise volikogu koosseisu poolt, aga samas võib alati olla olukordi, kus on vajalik varem otsustatud korrigeerida.

Mart Uusjärv lisas, et KOV-ide palkade küsimus tuli korra arutusele ka eelmisel nädalal (07.02.2022) korruptsioonivastase erikomisjoni istungil, kus riigihalduse minister ja Rahandusministeeriumi ametnikud tutvustasid kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (KOKS) uut eelnõud. Selle arutelu käigus jõuti samuti arusaamisele, et lahenduseks oleks KOV-ide enda koostatud hea tava või juhend, mida järgitakse. KOKS-i eelnõu on koostatud lähtudes põhimõttest, et KOV-idel võiks olla võimalikult suur enesekorraldusõigus ja seadustega ei peaks neile kõike liiga täpselt ette kirjutama.

Paul Puustusmaa sõnas, et kui Vabariigi Valitsus tugineb üksnes sellele, et muudatuse näol on tegemist põhiseaduse riivega, siis see on tema arvates otsitud põhjus, sest põhiseaduse riiveid tuleb seadustes ette pidevalt ning kõik sõltub riive põhjendatusest, eesmärgipärasusest ja proportsionaalsusest. P. Puustusmaa leidis, et eelnõus olev muudatus on õiglane, sest viimaste KOV volikogude valimiste järel tekkinud palkade määramise küsimused tekitasid rahva hulgas väga palju pahameelt. Mis puudutab hea tava kehtestamist, siis P. Puustusmaa arvates see ei toimiks ja ei hakkaks ka kunagi toimima.

P. Puustusmaa küsis, et kas uus KOKS-i eelnõu näeb ette piirangud KOV juhtide suurte palkade kehtestamisele? Kas lahenduseks võiks olla see, kui muuta üleüldiselt KOV-des

kehtivat palgasüsteemi? See ei tähenda KOV-ide autonoomia rikkumist, sest ülejäänud eelarve osas jääb KOV-ide otsustusõigus alles. Igal juhul oleks vaja mingi mõistlik lahendus leida.

Olivia Taluste selgitas, et KOKS-i eksperdikomisjonis on algusest peale olnud eesmärk, et sisemise korralduse reeglid peaksid olema KOV-idele pigem vabamad, mitte ettekirjutavad. Eksperdikomisjon ja Rahandusministeerium ei ole toetanud süsteemi, et seada KOV-idele nõu palgalävendid vms. See peaks olema kohalik otsustus, kuidas kujunevad KOV juhtide palgad. Kui KOV-ide elanikud näevad, et volikogud kehtestavad palku ebaõiglaselt, siis saavad nad valijatena anda järgmistel valimistel sellele oma hinnangu. Tegemist on pigem kohaliku poliitilise kultuuriga.

Mart Võrklaev sõnas, et Eesti Konservatiivne Rahvaerakond on seni nõudnud just rahvahääletusi ja suuremat rahva kaasamist, aga nüüd ei usalda nad enam kohalikke volikogusid. U. Reinsalu on olnud ka seni rohkem omavalitsuste toetaja, aga nüüd enam ei usalda uusi valitud volikogusid. KOV-ide volikogud ei ole ju nõ kummitemplid, vaid nad valitakse läbi demokraatlike valimiste ning seejärel peaksid nad saama ka otsustada, kuidas oma elu kohapeal korraldada. Kui KOV volikogu korraldada on kohalik elu ja kohalik eelarve, siis peaksid nad suutma otsustada oma valitsuste struktuuri ning palganumbrite üle. M. Võrklaev sõnas, et mis puudutab väidetavat paanikat, mis tekkis viimaste KOV volikogude valimiste järel palkade määramisel, siis seda paanikat oli rohkem poliitikute endi seas ja käesoleva eelnõu menetlusse andmine oli samuti paanika tekitamine. M. Võrklaev leidis, et tema usaldaks omavalitsusi ja volikogude liikmeid ning lubaks nendel endil luua enda jaoks struktuur ja juhtumismudel. Eelmine volikogu ei peaks ette nägema uue volikogu puhul, milline saab olema täpsem juhtimisstruktuur ja millised saavad olema ametikohad ja palgad ning kas mingi ametikoht peab olema poliitiline ametikoht või mitte. M. Võrklaev tõi välja, et tema näeb ohtu hoopis selles, et kui eelmine volikogu paneb oma viimaste otsustega paika järgmise volikogu juhtide palgad, siis võib taanduda väga suur osa valimisdebatist võrdlemisi tühisele temale, milleks on näiteks uue vallavanema või linnapea palk. M. Võrklaev märkis, et tema julgeb arvata, et Eesti omavalitsused on läinud suuremaks, võimekamaks ja professionaalsemaks ning juba ammu ei ole kohaliku elu põhiküsimusteks vallavanemate või linnapeade palganumbrid. Omavalitsustes on professionaalsed ja väärikad inimesed, kes peaksid saama oma töö eest ka väärikat tasu ning kindlasti ei peaks mõtlema nii, et mida odavam juht, seda parem tulemus. M. Võrklaev sõnas, et omavalitsustele peaks jätma võimaluse ise palku määrata ning kui rahvas leiab, et valitud juhid ei vasta rahva ootustele, siis saab rahvas otsustada järgmistel valimistel teisiti.

Paul Puustusmaa sõnas, et tema ei nõustu M. Võrklaeva väitega, et omavalitsuste palkade puhul on olnud tegemist poliitikute paanikaga. Poliitikutel on KOV juhtide palkadest ükskõik ning teema võttis suurelt üles hoopis meedia. Kui volikogu määrab ise oma juhtide palgad, siis nad saavad neli aasta neid hüvesid nautida. Viimaste KOV volikogude valimiste järel oli paljudes omavalitsustes üks esimesi otsuseid palkade tõstmise ja sealt tuli ka antud teema meediasse. Mõistlik oleks ette näha regulatsioon, et palgaotsused peavad olema tehtud eelmise volikogu volituste lõppemiseks.

Toomas Kivimägi leidis, et tema arvates võiks üldreeglina olla nii, et eelmine volikogu kehtestab järgmise volikogu juhtide palga. Samas, kui võtta aluseks eelnõu 498 SE, siis võib juhtuda, et ühte probleemi lahendades tekitatakse mitu probleemi juurde. Näiteks võib juhtuda olukord, kus ühe omavalitsuse volikogus on teatud isikud võimul ja nad saavad aru, et neil puudub igasugune võimalus saada valitud järgmisesse volikogusse. Võib juhtuda, et see volikogu koosseis ei ole nõus kehtestama uue koosseisu juhtidele konkurentsivõimelisi palkasid. Sellisel juhul on uus volikogu ja valitsus neljaks aastaks nende palkadega seotud. Samuti võib juhtuda, et eelmise volikogu koosseisu poolt nõu lukustatakse ära järgmise koosseisu jaoks omavalitsuse juhtimisstruktuur. Näiteks, kui uues koosseisus otsustatakse kolme abivallavanema asemel määrata kaks abivallavanemat, siis on loogiline, et palk

jaguneb teisiti, aga seda muuta ei oleks enam võimalik, sest palgad on juba ära kinnitatud.

T. Kivimägi märkis, et lisaks on Vabariigi Valitsuse seisukohtades selgelt öeldud, et eelnõu riivab ülemääraselt KOV-ide enesekorraldusõigust. Seni on pidevalt rõhutatud KOV-ide enesekorraldusõigust ja autonoomiat ning seega peaks usaldama ka vahetult rahva poolt valitud KOV volikogusid.

T. Kivimägi sõnas, et loomulikult võiks üldnormiks olla see, et enne valimisi määratakse palgad uue koosseisu jaoks. Samas ei ole hea lahendus kehtestada seda nõuet seaduses, vaid pigem võiks see olla mõnes teises vormis, et see ei riivaks ülemääraselt omavalitsuste enesekorraldusõigust.

Urmas Reinsalu leidis, et eelnõu on põhiseaduspärane ning ei riiva KOV-ide enesekorraldusõigust ja on täiesti kooskõlas EKOH-iga. U. Reinsalu märkis, et tema teada on näiteks Prantsusmaal elanike arvu järgi linnapeade palgad riiklikult fikseeritud. Omavalitsuste autonoomia jääb eelnõu jõustudes alles ja omavalitsused ise jääksid endiselt palkasid määrama. U. Reinsalu märkis, et eelnõu algatajad usaldavad praeguseid KOV-e lausa sellisel määral, et nad annavad neile võimaluse määrata järgmiste volikogude esimeeste ning linnapeade ja vallavanemate palgad. Eelnõu algatajad on veendunud, et eelnõu on põhiseaduspärane ning KOV-ide autoriteeti ja huvide konflikti probleemi lahendav. Erinevad reeglid (korruptsioonireeglid vms) üleriigilises palgakorralduses kehtivad ju ka KOV-idele ning keegi ei ole väitnud, et tegemist oleks KOV-ide autonoomia rikkumisega. Riigikogu puhul kehtib ju samuti reegel, et sama koosseisu palka ei tohi muuta ning see reegel on kehtestatud justnimelt võimaliku huvide konflikti vältimiseks.

Toomas Kivimägi palus O. Talustel veelkord selgitada, miks Vabariigi Valitsus on jõudnud seisukohale, et eelnõu riivab ülemääraselt KOV-ide enesekorraldusõigust.

Olivia Taluste sõnas, et Vabariigi Valitsuse arvamuses on välja toodud need EKOH sätted, millega eelnõu võib olla vastuolus. Eelnõu seletuskirjas ei ole selgitatud, mis on eelnõu legitiimne eesmärk. Vabariigi Valitsus ei saa seadusandja asemel ise välja mõelda, mis on eelnõu eesmärk. EKOH näeb ette, et palgatingimused on KOV-ide enesekorraldusõigus. O. Taluste märkis, et ta ei tea, mis on olnud argument Prantsusmaal, et riik on kehtestanud omavalitsuste palku. KOV-ide enesekorraldusõiguse sisemistes küsimustes on eriti oluline kaaluda, kas seadusandja peaks hakkama seal piiranguid kehtestama.

Mart Võrklaev sõnas, et kui KOV volikogud määravad endale ebanõistlikud palgad, siis rahvas tõenäoliselt peab seda järgmistel valimistel meeles. Kohalikul tasemel oponendid või valijad saavad samuti valimistel küsida, millised on kandideerijate plaanid seoses linna- või vallavalitsuse struktuuriga ning millised saavad olema palgad. See võib olla tavaline valimisdebatte osa. M. Võrklaev leidis, et palga kehtestamine võiks olla KOV-ide enesekorraldusõigus ja volikogud võiks selle üle ise otsustada, kas kehtestada palgad olemasoleva volikogu ajal või uue valitud volikogu ajal. Selles küsimuses võiks usaldada omavalitsusi.

Toomas Kivimägi tegi ettepaneku minna menetlusotsuste tegemise juurde.

Otsustati:

1.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 22.02.2022 (konsensus: Toomas Kivimägi, Igor Kravtšenko, Oudekki Loone, Anti Poolamets, Paul Puustusmaa, Urmas Reinsalu, Marko Torm, Mart Võrklaev).

1.2. Teha ettepanek eelnõu tagasi lükata (poolt 5: Toomas Kivimägi, Igor Kravtšenko, Oudekki Loone, Marko Torm, Mart Võrklaev; vastu 3: Anti Poolamets, Paul Puustusmaa, Urmas Reinsalu; erapooletuid 0).

1.3. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks põhiseaduskomisjoni esimees Toomas Kivimägi

(konsensus: Toomas Kivimägi, Igor Kravtšenko, Oudekki Loone, Anti Poolamets, Paul Puustusmaa, Urmas Reinsalu, Marko Torm, Mart Võrklaev).

2. ELAKile arvamuse andmine: Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse „Poliitreklaami läbipaistvuse ja suunamise kohta“ eelnõu kohta

Mariko Jõeorg-Jurtšenko sõnas, et tutvustab lühidalt Eesti seisukohti Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse „Poliitreklaami läbipaistvuse ja suunamise kohta“ eelnõu kohta.

Tegemist on täiesti uue EL tasemel õigusaktiga - määrusega, mis on otsekohalduv. See tähendab, et kui näiteks direktiiv tuleb siseriiklikult üle võtta, siis määrust tuleb kohaldada otse. Siseriiklikult on vajadus määrata pädevad järelevalveasutused ning kehtestada karistused rikkumiste eest.

M. Jõeorg-Jurtšenko märkis, et määruse heakskiitmiseks on vajalik kvalifitseeritud häälteenamus. Euroopa Liidu lepingu artikli 16 lg 3 sätestab, et kui aluslepingud ei näe ette teisiti, teeb nõukogu oma otsused kvalifitseeritud häälteenamusega. Kvalifitseeritud häälteenamus loetakse saavutatuks, kui poolt hääletab 55% liikmesriike (15 liikmesriiki 27st) ja eelnõu toetavad liikmesriigid esindavad vähemalt 65% liidu kogurahvastikust. Blokeeriva vähemuse moodustavad vähemalt 4 nõukogu liiget, kes esindavad rohkem kui 35% ELi elanikkonnast. Määrust arutatakse EL Nõukogu üldasjade töörühmas ning esimesed arutelud Prantsuse eesistumise ajal on juba toimunud.

M. Jõeorg-Jurtšenko selgitas, et määrus on üks osa demokraatiapaketest, millega Euroopa Komisjon tuli välja 2021 aasta lõpus - paketti kuuluvad veel ka Euroopa tasandi erakondade ja poliitiliste sihtasutuste määruse muutmise ettepanek, mille kohta on ministeerium samuti koostamas Eesti seisukohti ning mis jõuavad Riigikokku tõenäoliselt paari nädala jooksul. Lisaks on demokraatiapaketi liikuvate EL kodanike valimisdirektiivide muutmise eelnõud-tegemist on parkümmend aastat vanade direktiividega, mis puudutavad Euroopa Parlamendi ja KOV valimisi ning mille suurem muutmine on nüüd ette võetud. Ka selle kohta on koostamisel Eesti seisukohad.

M. Jõeorg-Jurtšenko sõnas, et kui tulla tagasi poliitreklaami läbipaistvuse määruse eelnõu juurde, siis see määrus on omakorda eriregulatsioon ühele teisele praegu menetletavale EL määrusele, milleks on digiteenuste õigusakt ehk DSA. Eelmise aasta suvel olid DSA kohta käivad Eesti seisukohad samuti Riigikogus ja need kiideti heaks. Käesolev määrus täiendab digiteenuste õigusakti konkreetselt ühe reklaamiliigiga seonduvalt ja selleks on poliitreklaam, ehk tegemist on nõ eriregulatsiooniga. Kuna aga ka DSA menetlus on hetkel triloogide faasis, siis see teeb keerukaks tervikpildi kokku panemise ning sellele on Vabariigi Valitsus viidanud ka oma seisukohtades, et tuleb tagada selgus nende kahe määruse rakendamise küsimustes.

M. Jõeorg-Jurtšenko tõi välja, et määruse sisust rääkides on kasulik esmalt öelda, mida see määrus ei reguleeri. Määrus ei reguleeri seda, kui palju, millistes kanalites, millise sisuga ning milliste summade eest võib poliitilist reklaami tellida ja esitada. Selles osas ei ole mingeid muudatusi - kõik, kes siiani on poliitilist reklaami tellinud ja avaldanud, saavad seda teha edasi samal moel. Määrusega kehtestatakse reklaami avaldajatele kohustus lisada poliitreklaamile nõ läbipaistvusteade (määruse artikkel 7). Poliitreklaami avaldajad peavad edaspidi avaldama info selle kohta, et tegemist on poliitreklaamiga (defineeritud määruses), kes on tellija, kes on reklaami eest tasunud ning kui reklaam seondub konkreetse valimise või referendumiga, siis ka info selle seose kohta. Määrus ei ütle täpselt, mis kujul läbipaistvusteave tuleb lisada, kuid see peab olema selge, märgatav ja üheti mõistetav (määruse artikkel 7 lg 1). Teabe lisamine sõltub ka sellest, mis kanalis reklaam avaldatakse. Näiteks, kui reklaam avaldatakse internetis, siis võib see olla ühte moodi konstrueeritud ning ajalehes või televisiooni avaldatava reklaami puhul teistmoodi. Seda, kuidas täpselt hakkab läbipaistvusteabe avaldamine toimuma, vajab edaspidi erinevate osapoolte (tellija, avaldaja, järelevalvet teostav pädev asutus) vahel kokku leppimist, et avaldamine toimuks mõistlikult.

Läbipaistvuse suurendamise eesmärgil ei saa panna reklaamisektorile ebamõistlikke kohustusi, mille tulemused võivad olla ettearvamatud. Näiteks ei soovita enam poliitreklaame avaldada vmt mõjud. M. Jõeorg-Jurtšenko märkis, et läbipaistvusteade on olemuselt sarnane praegu teatud eriliigiliste reklaamide puhul esitatavale teabele - näiteks ravimid, finantsteenused, hasartmängud, alkohol. Seega reklaamivaldkonna poole pealt ei ole reklaamide märgistamine iseenesest midagi uut ning sellega ollakse harjunud. Nüüd siis lisanduks veel üks reklaami nõ eriliik, millele tuleb määruse kohaselt läbipaistvusteed lisada.

M. Jõeorg-Jurtšenko selgitas, et teine suur määruse eesmärk on poliitreklaamide suunamisel isikuandmete senisest veelgi parem kaitsmine ning selleks sätestatakse määruses, et reklaamide suunamine on lubatud ainult isiku nõusolekul. See säte puudutab internetis levivaid reklaame ning seda, kui palju meie isikuandmeid töödeldakse selleks, et meile edastada just meie nõ profiilile vastavaid reklaame. Lõpetuseks tuleb määrata siseriiklikult pädevad asutused, kes teevad määruse täitmise üle järelevalvet ning siseriiklikult rahalised karistused.

M. Jõeorg-Jurtšenko sõnas, et Eesti seisukohad kõnealuse määruse eelnõu kohta lähtuvad sellest, et teema on oluline ja Euroopa komisjoni mured on mõistetavad, aga samas on määruse eelnõus ruumi veel täiendavateks selgitusteks ja teatud täiendusteks, et olla veendunud, et määrus saab olema proportsionaalne, vastab kõikidele õigusakti kriteeriumitele. Samuti on oluline, et adressaatidele, eelkõige reklaamiavaldajatele, oleksid väga täpselt selged kohustused, mida nad peavad hakkama täitma.

Toomas Kivimägi leidis, et Vabariigi Valitsuse esindaja võiks tuua Eesti seisukohtade puhul põhiseaduskomisjonile välja need punktid, kus Eesti ei nõustu määruse eelnõuga. T. Kivimägi märkis, et ta on ise printsipiis seda meelt, et läbipaistvust tuleks suurendada, aga samas on kusagil ka ratsionaalne piir.

Mariko Jõeorg-Jurtšenko selgitas, et määruses ei ole selliseid punkte, kus Eesti oleks kardinaalselt teist meelt, aga samas, mis puudutab määruse proportsionaalsuse küsimust, siis see on ära märgitud Eesti seisukohtade punktis nr 1. Eesti seisukohtades on välja toodud, et Eesti toetab määruse eesmärki, milleks on aidata kaasa poliitreklaami siseturu nõuetekohasele toimimisele, kehtestades poliitreklaami teenuste läbipaistvusele ühtlustatud normid. Eesti toetab ka määruse teist eesmärki, milleks on kaitsta füüsilisi isikuid isikuandmete töötlemisel, kehtestades selleks poliitreklaami suunamist ja võimendamist käsitlevad normid. Kuna nendel muudatustel võib olla siiski mõju siseriiklikule demokraatialle ja avalikule arutelule, siis on Eesti seisukohtade punktis nr 4 märgitud, et määruse eesmärki tuleks võimaluse korral täiendada demokraatia ja põhiõiguste kaitse põhimõtetega.

Paul Puustusmaa sõnas, et tema arvates on tegemist kummalise EL algatusega ja ta ei mõista, kuidas saab Vabariigi Valitsus otsustada, et tegemist on olulise algatusega. P. Puustusmaa leidis, et tegemist ei ole olulise algatusega ja ta ei saa aru, kuidas vabaduste piiramist nimetatakse kõnealusel juhul läbipaistvuse suurendamiseks. Demokraatiapaketi nimetatakse asja, mis tema arvates on bürokraatiapakett ja mis on suunatud selgelt föderaliseerimise suurendamisele. Kõnealuse algatusega hakatakse nõ peenhäälestama riigi sisekaitumist.

P. Puustusmaa küsis, et millised saavad olema karistused, kui edaspidi määruses toodud tingimusi ei täideta. Samuti soovis ta teada, millist põhiõigust määruse eelnõuga reguleeritakse.

Toomas Kivimägi sõnas, et tema hinnangul tõusetub kõnealuse eelnõu puhul küsimus subsidiaarsuse põhimõttest, see tähendab, et kas määruses reguleeritud küsimused võiksid olla pigem liikmesriikide enda korraldada, mitte ELi reguleerida. Samuti võiks kaaluda, kas see

eelnõu ei peaks puudutama üksnes Euroopa Parlamendi valimistel tehtavat reklaami.

Mariko Jõeorg-Jurtšenko vastas, et mis puudutab karistusi, siis kohustuste rikkujatele nähakse ette rahalised karistused. Karistuse määramise õigus on pädevatel järelevalveasutustel. See, millised saavad määruse jõustumise korral need karistused olema, on edasiste arutelude koht ja neid diskussioonide tuleb pidada riigisisesele.

M. Jõeorg-Jurtšenko märkis, et mis puudutab subsidiaarsuse küsimust, siis see on väga oluline küsimus ja Vabariigi Valitsuse seisukohtades on sellele aspektile pööratud üsna palju tähelepanu. Tegemist on väga nüansirohke küsimusega. Kui rääkida demokraatia ja valimiste valdkonnast, siis Vabariigi Valitsus on Eesti seisukohtade seletuskirjas ära kirjeldanud, millised on otseselt EL aluslepingutest tulenevad pädevused kehtestada valimiste teemal regulatsioone. Samuti on seletuskirjas puudutatud küsimust, kas määruse eelnõu, mille aluseks on EL toimimise lepingu artikkel 114 (siseturu toimimise tagamine), on subsidiaarsuse põhimõttega kooskõlas või mitte. Vabariigi Valitsuse kõhklusi toetab Eesti seisukohtade punkt nr 1, kus on välja toodud, et subsidiaarsuse küsimust tuleb edaspidi töögruppides tõsiselt arutada. Esimesed arutelud, mis on praegu juba alanud, näitavad, et Eesti ei ole ainuke riik, kes soovib arutada õigusliku aluse ja subsidiaarsuse küsimust veendumaks selles, et määruse eelnõu on nende põhimõtete ja kooskõlas.

Oudekki Loone märkis, et ka tema näeb probleemi seoses subsidiaarsuse põhimõttega. Raske on näha põhjust, miks peaks EL reguleerima seda, kuidas näiteks teevad Antsla Vallavolikogu valimistel kandidaadid endale reklaami. O. Loone leidis, et praegu võib määruse eelnõust aru saada selliselt, et kui inimene prindib endast valimisplakati, siis ta peab lisaks tegema veebilehe või halvemal juhul printima välja iga reklaami juurde, miks ta otsustas oma plakati panna just sellesse kohta, mille alusel ta seda tegi jne. Kui sellised reeglid kehtestatakse, siis tõenäoliselt ükski valimisliit endale enam kohalikel valimistel reklaami ei tee, sest bürokraatiakoormus muutub liiga suureks. O. Loone sõnas, et arvestama peab sellega, et eriti kohalikel valimistel ja eriti väiksemates riikides on valimisreklaam väga individuaalne. Määruse eelnõus toodud reeglitega võetakse O. Loone hinnangul tavalistelt kodanikelt ära võimalus pürgida omaenda küla esindusorganitesse. O. Loone leidis, et tema näeb antud juhul tõsist subsidiaarsuse põhimõtte rikkumist, kui määrusega hakatakse reguleerima kohalikel valimistel tehtavat poliitreklaami.

O. Loone sõnas, et ta näeb EL tõstatatud probleeme seoses internetis tehtava reklaamiga ja suurte reklaamikampaaniatega. Samas ei saa tema hinnangul reguleerida ühtemoodi kogu riigis tehtavat poliitreklaami, sest see on ebaefektiivne. Kui öelda, et eelnõu võiks kehtida Euroopa Parlamendi valimistel, siis tuleb silmas pidada, et Eesti tingimustes teevad sageli poliitilist reklaami ka inividid ja mitte ainult parteid. Mõned inimesed, kes kandideerivad esimest korda Euroopa Parlamendi valimistel, teevad enamiku reklaami ise kas Facebookis või väljaprintitud plakatitega. Nendele inimestele oleks sellised reeglid liiga koormavad. See tähendab aga omakorda seda, et inimeste ligipääs valitsemisele hakkab olema piiratud nii finantsiliselt kui ka positsiooniliselt. See ei suurenda kokkuvõttes demokraatiat ja kõnealune bürokraatiakoorem võib hakata piirama demokraatias osalemist.

O. Loone märkis, et ta sooviks, et Vabariigi Valitsus käsitleks eeltoodud probleeme oma seisukohtades tugevamalt. O. Loone soovis teada, kas Vabariigi Valitsus on neid küsimusi arutanud.

Siiri Aulik selgitas, et selle teema reguleerimine EL tasandil ei puuduta üksnes Euroopa Parlamendi valimisi, vaid näiteks ka kohalike omavalitsuste volikogude valimisi. Nimelt saavad seaduses sätestatud tingimustel kandideerida ja neil valimistel hääletada ka teiste ELi liikmesriikide kodanikud. Samuti on ka rahvusparlamentidel EL tasandil seadusandlikes protsessides üha suurem roll, näiteks võib subsidiaarsuse küsimuse tõstatada mistahes liikmesriigi parlament. Seega ei ole päris õige öelda, et kui rääkida demokraatiast ja

valimistest EL-is, siis saab rääkida üksnes Euroopa Parlamendi valimistest.

Siiri Aulik lisas, et kui enne oli küsimus, et millist põhiõigust soovitakse määruse eelnõuga kaitsta, siis see on pikemalt lahti kirjutatud Eesti seisukohtade punktides nr 4 ja 5.

Toomas Kivimägi sõnas, et kui kõnealune määruse eelnõu kehtiks üksnes Euroopa Parlamendi valimistel, siis ei oleks see tema hinnangul nii suur mure ja seda võiks mõista, et EL tahab kehtestada liikmeriikides ühtsed reeglid. T. Kivimägi sõnas, et probleem on selles, et määruse eelnõu puudutab ka kohalikke valimisi ja võib hakata piirama isikute kandideerimisõigust kohalikel valimistel. Kui inimene näeb, et kandideerimine on keeruline ja bürokraatlik, siis ta loobub kandideerimisest. T. Kivimägi leidis, et küsitav on ka see, milline reklaam määruse eelnõu alla läheb. Näiteks jagavad kandidaadid ka pastakaid, kus on peal kandidaatide nimed ja numbrid. Tekib küsimus, kas ka pastakatel peab olema kirjas, kes on selle tellinud ja selle eest maksnud.

Siiri Aulik selgitas, et loomulikult on oluline vaadata proportsionaalsust. Samas ei ole alati olnud kogu info, mida enne valimisi jagatakse, läbipaistev. Võib-olla on see probleem Eestis väiksem kui teistes liikmesriikides. S. Aulik sõnas, et eelnõu puhul on juttu läbipaistvusest ja sellest, et valijatele oleks vajalik teave otsuse langetamiseks olemas valimispäeval. Eelkõige on probleemid valimisreklaamiga internetikeskkonnas, kuid kõrvale ei saa jätta ka teisi reklaamiliike.

Mariko Jõeorg-Jurtšenko lisas, et eelnõu artikkel 2 näeb ette mõisted, keda peetakse poliitikas osalejateks ja milline tegevus läheb poliitreklaami mõiste alla. Kõnealused mõisted on määruse eelnõus väga laiad, samuti on määruse kohaldamisala väga lai. Eelnõu osas on väga palju ruumi täiendavateks juhtnõudeks, mida liikmesriigid saavad kehtestada riigisiselt ja ka Euroopa Komisjonil on teatud juhendite vastuvõtmise õigus. Eesmärk on lähtuda selgest mõistusest ning mitte piirata demokraatiat ning valimistel kandideerimist. Kindlasti ei saa pidada normaalseks seda, et läbipaistvusnõuded käivad kandideerijatele üle jõu ja nad loobuvad seetõttu kandideerimisest. M. Jõeorg-Jurtšenko märkis, et sellele on viidatud ka Eesti seisukohtades, näiteks punktis nr 6 on öeldud, et määruses sätestatud poliitreklaami ja poliitikas osaleja mõisted vajavad selgitamist ning vajaduse korral täpsustamist, tagamaks regulatsiooni proportsionaalsust. Samuti on Eesti seisukohtade punktis nr 8 öeldud, et õigusselguse saavutamiseks ning määruse ühetaoliseks rakendamiseks tuleb täpsustada ja piiritleda teenuse osutajatele ette nähtud kohustused ja vastutus. Vabariigi Valitsus peab oluliseks, et kohustuste seadmisel võetaks määruses arvesse poliitreklaami teenuse iseloomu ja teenuseosutajate võimekust. Läbirääkimiste käigus on oluline tagada, et teenuseosutajaid ei koormataks ebaproportsionaalselt. M. Jõeorg-Jurtšenko tõi välja, et praegu kohalduks määrus tõepoolest nii füüsilistele kui ka juriidilistele isikutele ning seega oleks kõigil kohustus lisada poliitreklaamile läbipaistvusinfo.

Henrik Trasberg selgitas, et määruse eelnõu puhul on oluline eristada, millistest kohustustest on juttu. Läbipaistvusteade tuleb juurde panna igasugusele poliitreklaamile. Samas teine pool kohustustest, mis on üsna koormav, kaasneb suunatud reklaami puhul üksnes siis, kui toimub eriliigiliste isikuandmete töötlemine. Plakati seinale kleepimine ei too kaasa sellega seotud kohustusi. Määruse eelnõu artikkel 12, mis kirjeldab sisestrateegia vastuvõtmist ja mitmeid muid kohustusi, kohaldub üksnes internetireklaami osas ja väga raske on ette näha muid juhtumeid, kus see võiks kohalduda.

H. Trasberg lisas, et oluline on veel silmas pidada, kellele kaasnevad määrusest tulenevad kohustused. Kui näiteks kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel soovib poliitik teha suunatud reklaami läbi Facebooki ja täidab Facebookis vastavad lahtrid ära, siis tõenäoliselt ei ole see poliitik ise andmete töötleja, vaid reklaami tellija. Suunatud reklaami puhul tekivad kohustused tihti just andmete töötlejal ja reklaami tellija ei pea näiteks võtma vastu sisestrateegiat selle kohta, milliste põhimõtete alusel toimub reklaami suunamine. Seega ei

pruugi kaasnev bürokraatiakoormus olla ilmtingimata alati väga kõrge.

Anti Poolamets sõnas, et Facebookis reklaami tehes nõutakse ammu identifitseerimist ning erinevate vormide täitmist. Seal on seega asi lahendatud ja tehnilistes küsimustes on internetireklaam korrastatud. Mis puudutab eeltoodud näiteid kohalike omavalitsuste volikogude valimistel tehtava reklaami kohta, siis see näitab, et eelnõu näol on tegemist mastaapse riikluse erosiooniga. Riigikogu põhiseaduskomisjon peaks võitlema selle eest, et EL ei kaaperdaks riigilt põhilisi riigi omadusi. A. Poolamets leidis, et praegu toimub liikmesriikidelt võimu haaramine ja Eesti ei seisa sellele ka vastu, sest Vabariigi Valitsuse vastuväited eelnõule on tagasihoidlikud. A. Poolamets ütles, et ta loodab selles osas teistele liikmesriikidele, näiteks Poolale.

A. Poolamets rõhutas, et eelnõu ei ole kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega. Tema hinnangul rikutakse eelnõuga ka EL aluselepinguid ning Eesti põhiseadust. EL asjades on liikmesriikidel võimalus näidata iseloomu ja mitte olla esimeste hulgas, kes võimu ära annavad. Iga liikmesriik peaks ise lahendama oma probleemid ära ja mitte andma neid EL kätte. A. Poolamets leidis, et eelnõu eesmärk on võimu näitamine ja liikmesriikide õigustesse sekkumine ning EL institutsioonide võimu laiendamine.

Paul Puustusmaa nõustus A. Poolametsa seisukohtadega ning tema arvates on samuti tegemist föderatsiooni ehitamisega ning liikmesriikide õiguste piiramisega. P. Puustusmaa märkis, et ta ei näe, kuidas on eelnõu seotud põhiõiguste kaitsmisega. Samuti ei ole arusaadav, kuidas täpsemalt reguleerib EL kohaliku omavalitsuse volikogude valimiste küsimusi. Kui rääkida kohaliku omavalitsuse volikogude valimistest, siis Eestis võivad ka alaealised valida. Ta küsis, et kas EL lubab seda või mitte ning kuidas see on reguleeritud?

Siiri Aulik vastas, et kui isik kolib ühest liikmesriigist teise, siis tekib tal EL kodanikuna teatud aja pärast õigus selle liikmesriigi kohalikes küsimustes kaasa rääkida. Eestis on kohalikel valimistel antud teiste riikide kodanikele laiem õigus hääletada, kui seda nõuab EL õigus.

Mariko Jõeorg-Jurtšenko täpsustas, et antud küsimust reguleerib 1993. aasta kohalike omavalitsuste volikogude valimisi puudutab direktiiv (Nõukogu direktiiv 93/109/EÜ), mis samuti vaadatakse uuesti üle.

M. Jõeorg-Jurtšenko märkis, et mis puudutab alaealistele kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel valimisõiguse andmist, siis seda ei nõua EL, vaid see on olnud Eesti enda otsus.

Oudekki Loone märkis, et eelnõus on öeldud, et poliitikas osaleja võib olla erakonna juhtivale ametikohale kandideeriv inimene. Sellest võib tuletada, et määrus rakenduks ka erakonna sisevalimiste puhul, mis tekitab veel suurema bürokraatliku kohustuse. Määruse eelnõu haare on seega liiga lai ning see reguleerib asju, mida ei ole põhjust reguleerida. O. Loone märkis, et ta ei saa aru, miks näiteks poliitreklaami tegemine erakondade sisevalimistel peaks olema reguleeritud kõikides liikmesriikides ühte moodi.

O. Loone sõnas, et poliitreklaam on sõltuv ka sellest, milline on liikmesriigi valimissüsteem. Lisaks on oluline veel see, kuidas ja millist reklaami lubatakse teha. Näiteks on osades liikmesriikides telereklaam keelatud, samuti on osades liikmesriikides tänavareklaam reglementeeritud ja seda tehakse ainult avalike vahendite toel. Seetõttu on erinevad ka reklaamitegijad ja eelnõust tulenev koormus. Seega ei saa teha samu norme poliitreklaami läbipaistvuse puhul riikidele, kus valimiskampaaniad on oma olemuselt täiesti erinevad.

O. Loone leidis, et Eesti seisukohad peaksid olema teravamad just selles osas, et eelnõu reguleerib liiga palju piasju ning muutub poliitika kujundamisele bürokraatlikuks takistuseks. Kui on soov ühtlustada läbipaistvusnõudeid, siis tuleks ühtlustada ka

reklaamitegemise viisi ning sealt edasi juba valimissüsteeme. See aga sekkuks juba liikmesriikide demokraatlikusse ülesehitusse. O. Loone märkis, et talle jääb segaseks, miks peab poliitreklaami läbipaistvuse küsimust reguleerima nii detailselt ühte moodi.

Mariko Jõeorg-Jurtšenko selgitas, et poliitreklaami läbipaistvusnõuete loomine ühtsena üle EL-i ei tähenda seda, et valimiskampaaniad peaksid olema ühtlustatud. Samuti ei tähenda see seda, et valimissüsteemid peaksid olema ühtlustatud. Loomulikult võib öelda, et tõstatades ühe teema, võib arutelude käigus jõuda ka teiste teemadeni, aga eeltoodud õiguslikku seost nende asjade vahel siiski ei ole.

Mart Võrklaev sõnas, et talle tundub, et Eestis on poliitreklaami läbipaistvusega asjad hästi ja Eestis tuleb teha pärast valimisi ka põhjalik aruanne reklaami ja selle rahastamise kohta. Kui keegi peaks reegleid rikkuma, siis see tuleb hiljem välja. Vabariigi Valitsus ei ole Eesti seisukohtades praegu Eesti heale praktikale viidanud. Võiks kaaluda selle jagamist, sest mitmetes EL liikmesriikidel ei pruugi olla võimekust valimiskulusid kontrollida ja deklareerida, alates sellest, et erakondadele võivad annetusi teha üksnes eraisikud ja lõpetades sellega, et kogu reklaami tegevus peab olema pärast aruandes olemas.

Mariko Jõeorg-Jurtšenko kommenteeris, et Eestis on erakondade rahastamise järelevalve väga hästi tööle hakanud ja selles ei ole küsimustki. Kõnealune määruse eelnõu on suunatud avalikkusele ja kodanikele, kes peaksid reklaami nähes teadma, kes on selle reklaami taga. Kodanikud ei käi tõenäoliselt hiljem erakondade aruandeid vaatamas ja pärast valimisi ei oma see kodanikele enam nii suurt tähtsust, kui käimasolevate valimiste ajal. Läbipaistvuse eesmärk on anda inimesele võimalikult koheselt ja arusaadavalt infot selle kohta, kes reklaami teeb.

M. Jõeorg-Jurtšenko lisas, et küsimus ei olegi niivõrd selges valimisreklaamis, sest seal on tavaliselt arusaadav, milline erakond ja millisel eesmärgil reklaami teeb. Küsimus on pigem piiripealsetes juhtumites, kus ei ole selget seost valimistega ja mis toimuvad näiteks valimiste vahelisel perioodil.

Oudekki Loone märkis, et eelnevalt mainiti, et suunatud reklaam saab toimuda ainult internetis, aga näiteks juhtumil, kus erakond võtab mõne poe kliendiandmebaasi ja vaatab sealt, millised on armastatuimad tooted ning paneb nende toodete peale enda reklaamid. See on ju samuti sihistatud reklaam.

O. Loone leidis, et mis puudutab poliitreklaami läbipaistvust, siis see on siiski oluline teema, sest Eestis saab teha praegu sellist reklaami, mis mõjub kellelegi negatiivselt ning sealjuures ei pea ütleva, kes on reklaami tellija. Seega saab seda valdkonda paremaks teha küll, aga ei ole kindel, et seda peaks tegema üle Euroopa ühte moodi.

Henrik Trasberg selgitas, et mis puudutab sihistatud reklaami tegemist, siis on teoreetiline võimalus, et ka väljaspool internetikeskkonda võib tekkida suunatud reklaami küsimus. Samas on see väga teoreetiline, sest praegu käib igasugune andmetöötlus läbi teatud automatiseeritud ja digitaliseeritud süsteemi. See olukord, kus keegi on võimeline kliendinimekirja alusel isikuandmeid analüüsima ja selle põhjal reklaami suunama, on üsna teoreetiline, aga see oleks määruse eelnõuga hõlmatud. Samas oleks selline tegevus ilmselt vastuolus isikuandmete kaitse regulatsiooniga. H. Trasberg märkis, et suunatud reklaami puhul on tüüpiline situatsioon ikkagi selline, kus suurte internetiteenuse pakkujate, kellel on väga palju andmeid ja kes suudavad inimesi profileerida, kaudu saab reklaame suunata. H. Trasberg leidis, et Euroopa Komisjon püüab antud küsimust reguleerida seetõttu, et paljud kohustustest, eriti just suunatud reklaami puhul, kohalduvad just teenusepakkujatele. Teenusepakkujate näol on tegemist peamiselt üle-euroopaliselt teenust osutavate ettevõtetega ja seetõttu peakski järelevalvet reguleerima EL algatusega.

Toomas Kivimägi sõnas, et ta nõustub sellega, mis puudutab internetis tehtavat reklaami ja suunatud reklaami ning seda ongi mõistlik EL tasemel reguleerida. See on aga vaid üks väike osa kõnealuselt eelnõust.

Paul Puustusmaa märkis, et tema ei saa aru, mis probleemi eelnõuga lahendatakse. Tema hinnangul on antud juhul tegemist bürokraatia paketiga, millest on rohkem kahju kui kasu ja seda ei peaks mingil juhul toetama.

Toomas Kivimägi leidis, et tema ei näe samuti, et Eestis oleks poliitreklaami läbipaistvusega suuri probleeme. Teisalt tuleb mõnda, et kui Eesti kuulub EL-i, siis ei saa elada ainult oma reeglite järgi ja teatud asjad tuleb kokku leppida liikmesriikide üleselt. T. Kivimägi tõi välja, et Eestis on erakondade rahastamise järelevalve heal tasemel ja Eesti on võtnud hoiaku panustada pigem sellesse. Ta leidis, et palju tähtsam on see, et raha, mille eest reklaami ostetakse, oleks avalik ja kontrollitav.

T. Kivimägi oli seisukohal, et kõne all oleva eelnõuga tekitatakse bürokraatlikke takistusi ning see on tagasilöökk demokraatiale. Eriti on see probleemiks kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel. Samuti on keeruline ära määratleda, mis täpselt on poliitreklaam ja mis mitte. T. Kivimägi leidis, et tema arvates kaasneb selle eelnõuga rohkem negatiivset kui positiivset ning see teeb murelikuks. Eelnõus olevad põhiterminid on ebamäärased ja seda möönab oma seisukohtades ka Vabariigi Valitsus.

T. Kivimägi tegi komisjonile ettepaneku, et põhiseaduskomisjon jätkaks ELAKile oma arvamuse andmata. Eelnõu on väga üldine ja ebamäärane ning põhiseaduskomisjon ei saa tema hinnangul anda arvamust seisukohtade kohta, mis puudutavad eelnõu, mille puhul ei ole selge, millega on tegemist. Komisjonil on väga raske kujundada seisukoht asja suhtes, millest ta ei saa aru.

Paul Puustusmaa tegi ettepaneku kaaluda võimalust, et komisjon teeb otsuse mitte toetada Vabariigi Valitsuse esitatud seisukohti. See julgustaks Vabariigi Valitsust olema sirgeseljalisem.

Toomas Kivimägi leidis, et seda otsust ta ei sooviks teha, sest ministriumite ametnikud on teinud head tööd ning siiski toonud Eesti seisukohtades välja võimalikud probleemid.

Oudekki Loone sõnas, et ka tema arvates oleks mõistlik jätta arvamused andmata ning märkida ELAK-ile ära, et eelnõu võib olla ebaproportsionaalne ning see ei ole läbi kaalutud, arvestades erinevate liikmesriikide valimissüsteeme ja demokraatias osalejate olemust. See võib olla ohtlik Eesti põhiseaduslikele väärtustele, mis tagaksid kõigile valimistel osalemise võimaluse.

Anti Poolamets märkis, et vahel ELAK täiendab Vabariigi Valitsuse seisukohti. Kui põhiseaduskomisjon annab ELAK-ile omapoolse sisendi erinevate probleemide kohta, siis see julgustaks ELAK-it omakorda andma Vabariigi Valitsusele instruksioone. A. Poolamets leidis, et nii põhiseaduskomisjon kui ka ELAK peaksid julgustama Vabariigi Valitsust olema eelnõu suhtes kriitilisem.

Toomas Kivimägi sõnas, et seega võiks põhiseaduskomisjon jätta ELAK-ile arvamuse andmata ja seejärel saab kirjas ELAKile viidata erinevatele istungil tõstatatud probleemidele, mis eelnõu ja seisukohtadega seonduvad. See, et põhiseaduskomisjon jätab ELAKile arvamuse andmata, on ELAK-ile piisavalt tugev signaal,

Paul Puustusmaa palus, et kui ELAK-ile saadetakse vastuskiri, siis ta soovib, et seal oleks toodud tema eriarvamus, et ta ei toeta üldse Vabariigi Valitsuse seisukohti.

Komisjoni liikmed nõustusid komisjoni esimehe ettepanekuga jätta ELAKile arvamuse andmata.

3. Kenno Põltsami algatatud kollektiivse pöördumise „Umbusaldame peaminister Kaja Kallast“ arutelu jätkamine

Kenno Põltsam ütles, et esitas sügisel järjekorras teise ühispöördumise Riigikogule, mis kogus 3500 allkirja. Mõlemad petitsioonid, mis ta esitas, leiavad, et Kaja Kallase valitsus peab astuma tagasi. Ta selgitas, et põhjused on toodud ühispöördumises välja, aga viimased kolm kuud on toonud ka uusi põhjuseid, miks Kaja Kallas peaks tagasi astuma. Tema hinnangul annab juba ainuüksi peaministri esinemine avalikkuse ees viimase aasta jooksul põhjuse umbusaldamiseks. Küsitav on ka erinevate ministrite tegevus, sest väga paljud inimesed leiavad, et ministrid pole oma ametis kompetentsed ja nad esindavad ainult väga väikese rahvahulga huvisid. Tema sõnul on kolm suurt põhjust, miks Kaja Kallas peaks tagasi astuma. Esiteks koroonapoliitika, teiseks elektri majandamine ja kolmandaks Reformierakonna tegevus viimase 18 aasta jooksul.

K. Põltsam märkis, et paljude inimeste arvates on praegused koroonapiirangud põhiseadusevastased. Ta tõi näiteks põhiseaduse §-i 18, mis ütleb, et kedagi ei tohi vaba tahte vastaselt allutada meditsiinikatsetele, kuid tema sõnul on riik teinud palju selleks, et vaksineerimine oleks kohustuslik. Lisaks on valitsus kohustanud kaupluseid mitte teenindama kliente, kes ei kanna näomaske, aga on küsitav, kas valitsus saab sellise korralduse käsu korras üldse anda. Ta sõnas, et paljud inimesed on viidanud, et tegelikult ei kehti Eestis eriolukorda. Näiteks Ungaris kuulutab eriolukorra välja parlament, aga Eestis teeb seda valitsus. Tekib küsimus, et kui Eestis ei kehti eriolukord, siis kas saab üldse anda selliseid korraldusi nagu avalikus siseruumis maskide kandmine.

K. Põltsam sõnas, et tal on küsimus, et kui pole välja kuulutatud eriolukorda, siis miks kehtivad Eestis vaksineerimispassid ja erinevad piirangud. Tema arvates on tegu volitustest üle astumisega. Jaanuaris sai selgeks, et kõigi eelduste kohaselt saab koroonapiirangute aeg peagi läbi, aga millegipärast kehtivad Eestis endiselt piirangud, mis on näiteks Rootsis ja Inglismaal tühistatud. Tema hinnangul räägivad inimesed maskide kaitsevõime kohta erinevat juttu ning kahtlane on ka teadusnõukoja juhi väljavahetamine. Ta sõnas, et Kaja Kallase valitsus pole tulnud toime ka elektri majandamisega. Kuigi valitsus pakkus paari nädala eest välja meetmete paketi, siis paljud leiavad, et see meetmete pakett muudab inimesed veel rohkem valitsusest sõltuvaks. Ta märkis, et endine Keskerakonna esimees Edgar Savisaar tegi poliitilise avalduse, kus ütles, et valitsus lubas kompenseerida elektrihinna tõusu, aga tegelikult anti need rahad kohtutäituritele ja nõuti, et inimesed oma taotlustest kolme päeva jooksul täitureid informeeriks. K. Põltsam ütles, et üks põhjus Kaja Kallase umbusaldamiseks on ka erinevad seaduseelnõud, mille puhul võetakse Euroopa Liidu direktiivid ja kohaldatakse neid Eesti seadusandluses. Ta märkis, et koroonapiirangud tuleks ammu tühistada, aga seda pole tehtud. Ta lausus, et kui valitsus niimoodi põhiseadusevastaselt käitub, siis miks Keskerakond, kes Reformierakonnaga jageleb, ikka veel nendega koos valitsuses on. Väga paljud leiavad ka, et oleks aeg erakorralisteks Riigikogu valimisteks. Ta küsis T. Kivimägit, et kas ta ei leia, et koroonapiirangud on põhiseadusevastased.

Toomas Kivimägi tänas ettekandjat. Ta ütles, et paljude nende probleemidega, millele K. Põltsam vihjas, võideldakse täna väga tõsiselt. Ta vastas K. Põltsami küsimusele koroonapiirangute põhiseadusvastasuse kohta, et tema arvamus tugineb kohtuotsusel, kes on tegelikult kontrollinud, kas need piirangud on põhjendatud ja siiaaani kohtud ei ole tunnistanud piiranguid põhiseadusvastaseks. Ta märkis, et ta ei ole kindlasti piirangute fänn ja toetaja ning on seda meelt, et esimesel võimalusel tuleb piirangud maha võtta ja ära kaotada. T. Kivimägi nentis, et valitsus on kokku leppinud näiteks koroonapassi ära kaotamises teatud parameetritele vastavuse korral, mille kohaselt peab olema keskmiselt alla 25 sümptomaatilise inimese päevas. Tänapäevane reaalsus paraku on see, et omikronitüvi on küll põdemise mõttes

leebem, aga kuna inimeste hulk, kes haigestuvad on niivõrd suur, siis ka haiglasse jõuab inimesi ikkagi rohkem. Ta tõi välja, et 15.02 hommikuse seisuga oli haiglas 517 inimest, aga see arv oli umbes 1-2 kuud tagasi 300 peal. Haigla võimekus on kuskil 600 patsiendi juures ja kui see arv ületatakse, siis hakkab kannatama plaaniline ravi ning seda ei taha keegi. Ta ei eitanud, et piirangud on inimeste jaoks probleemiks ja esimesel võimalusel tuleb neist ka lahti saada.

Anti Poolamets küsis, et kuidas petitsiooni jaoks hääled koguti ja kas selleks kasutati tavalist petitsioon.ee keskkonda.

Kenno Põltsam vastas, et mõlemad tema esitatud ühispöördumised on tehtud rahvaalgatus.ee keskkonnas, kus allkirja andnud inimene saab teha seda ainult oma ID-kaardiga.

Oudekki Loone soovis tänada petitsiooni algatajat, hoolimata sellest, et ta kogu sisuga nõus ei ole, sest aktiivseid kodanikke on väga meeldiv näha. Ta lausus, et tänaseks piirangud ei oma põhjendatust, sest ta ei näe, kuidas piirangud võiksid vähendada inimeste hulka, kes sattuvad haiglasse. Kui minna tehniliselt selle juurde, et kas piirangud on põhiseaduspärased, siis valitsus on tõepoolest käitunud seaduslikult. Kõik otsused on tehtud seaduste alusel, aga seda, kas need on poliitiliselt mõistlikud, otsustavad valimised. Ta arvas, et kuna korraliste valimisteni on aega umbes aasta, siis ei ole mõtet praegu erakorralisi valimisi teha. Tema hinnangul annab nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seadus mõne koha peal liiga suure võimu Terviseametile ja mõne koha peal on ebaselge, mille tulemusena saab valitsus oma üldmäärustega anda väga laiaulatuslikke korraldusi. Ta ütles, et pole päris kindel, kas see on põhiseaduse mõttega kooskõlas, aga see mõte on viidud ka praeguse valitsuskoalitsioonini. Ta sõnas, et valitsuse korraldused on ajalisel väga pikad ning laia ulatusega ja neid on väga keeruline vastustada nii õiguskantsleril kui Riigikogul. Probleem on olemas ja sellega tegeletakse.

Toomas Kivimägi selgitas K. Põltsamile, et samasisuline pöördumine oli põhiseaduskomisjonis arutlusel 2021. a ja sisulised vastused olid, et põhiseaduskomisjoni pädevuses ei ole umbusalduse avaldamine peaministrile, Vabariigi Valitsusele ega mõnele ministrile. Seda saab teha üks viiendik Riigikogu koosseisust. Lisaks juhtis komisjon eelmine kord veel tähelepanu sellele, et umbusalduse avaldamine Vabariigi Valitsusele, ei too üldjuhul kaasa Riigikogu erakorralisi valimisi.

T. Kivimägi tegi ettepaneku minna menetluslike otsuste juurde. Ta selgitas, et nagu eelmisel nädalal sai arutatud, siis samasisuline kollektiivne pöördumine võeti Riigikogu menetlusse ka 04.05.2021 ja põhiseaduskomisjon arutas seda sisuliselt oma 08.06.2021 istungil. Riigikogu kodu- ja töökorraseduse (RKKTS) § 152¹⁴ lõike 1 punkt 1 sätestab, et komisjon jätab pöördumise sisulise aruteluta läbi vaatamata ja lükkab selle tagasi, kui pöördumine on sisult kokkulangev pöördumisega, mille menetlemisest on möödas vähem kui kaks aastat. Sellest tulenevalt tegi ta ettepaneku esitatud pöördumine tagasi lükata.

Paul Puustusmaa ütles, et tal on probleem selle hinnanguga, et tegu on samasisulise kollektiivse pöördumisega nagu 04.05.2021 esitatud. Ta uuris, kuidas täpselt esimeses kollektiivses pöördumises subjekt sõnastatud oli.

Toomas Kivimägi vastas, et esimese kollektiivse pöördumise pealkiri oli „Kaja Kallase valitsus peab astuma tagasi“ ja uue pöördumise pealkiri on „Umbusaldame peaminister Kaja Kallast“, ehk siis need on täiesti samasisulised.

Paul Puustusmaa ütles, et ühel juhul on tegemist valitsusega, aga teisel juhul isikuga.

Toomas Kivimägi selgitas, et kui astub tagasi peaminister, siis astub ka valitsus tagasi.

Paul Puustusmaa sõnas, et üks küll tingib teise, aga nad pole siiski päris samasisulised.

Toomas Kivimägi selgitas, et RKKTS sätestab, et kui pöördumine langeb sisult kokku teise pöördumisega, siis loetakse seda samasisuliseks pöördumiseks. See tähendab, et pöördumine ei pea olema identne, vaid sisult kokkulangev.

Paul Puustusmaa sõnas, et kuna nii paljud inimesed on seda teemat juba korduvalt üles tõstatanud, siis ta arvas, et pole mõistlik ära kaotada võimalust peaministril anda vastuseid nendele küsimustele. Tema sõnul on need küsimused nüüd K. Põltsami ja tuhandete teiste inimeste poolt esitatud ja tuleks kasutada võimalust, mida RKKTS ette näeb, ehk saata pöördumine täiskogusse. Seal saab peaminister ka ise nendele küsimustele vastata ning siis on näha, kas sellele pöördumisele on toetust. Tema hinnangul oleks väga mõistlik asjaga minna täiskogusse, mitte seda lihtsalt tagasi lükata.

Toomas Kivimägi selgitas, et peaminister on vastanud nendele küsimustele korduvalt ja alles mõni nädal tagasi oli kaks poliitilist avaldust lausa ühel nädalal. Ühtegi infotundi ei lähe mööda, kus neid küsimusi ei küsita, nii et pole mõtet ühte küsimust mitu korda küsida. Ta arvas, et kõik need küsimused on juba vastused saanud, aga see kas vastus meeldis või mitte, on hoopis teine asi. Kaja Kallas on oma seisukohad ja arvamused nendes küsimustes väljendanud.

Mart Võrklaev ütles, et tegelikult eelmisel istungil lepiti kokku, et antakse võimalus K. Põltsamile pöördumist tutvustada, aga tegu on samasisulise pöördumisega. Ta nõustus T. Kivimäega selles osas, et K. Kallas on juba nendele küsimustele korduvalt vastanud. Ta lisas, et kui EKRE-l on soov K. Kallast umbusaldada, siis on võimalik seda teha parlamendis, kui saadakse vajalikud hääled kokku. Seni kuni EKRE-l suutlikkust või tahtmist seda teha pole, seda teemat täiskogus ei arutata. Ta tegi ettepaneku liikuda antud teemaga edasi, nii nagu komisjoni esimees seda ette näeb.

Toomas Kivimägi ütles, et andis komisjonis hääletusele minevast otsusest teada juba siis, kui nõustus sooviga anda K. Põltsamile võimalus oma seisukohti väljendada komisjoni ees.

T. Kivimägi tegi ettepaneku antud pöördumine tagasi lükata.

Anti Poolamets lausus, et ta ei toeta pöördumise tagasi lükkamist. Ta kiitis, et on olemas selline protseduur, millega kodanikud saavad oma arvamuse põhiseaduskomisjoni ette tuua.

Otsustati:

3.1. Esitatud pöördumine tagasi lükata (poolt 5: Toomas Kivimägi, Igor Kravtšenko, Oudekki Loone, Marko Torm, Mart Võrklaev; vastu 2: Anti Poolamets, Paul Puustusmaa; erapooletuid 0).

4. Info ja muud küsimused

Muid küsimusi ei tekkinud.

(allkirjastatud digitaalselt)
Toomas Kivimägi
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Sten-Kristjan Nurk
protokollija

(allkirjastatud digitaalselt)
Silja Tammeorg
protokollija